

Nota Peilbeheer

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	2
1. Inleiding	3
1.1 Doelstelling van de Nota peilbeheer	3
1.2 Uitgangspunten peilbeheer	3
2. Kaders	5
3. Hoofddoelstellingen en ambities peilbeheer	6
4. Uitwerking van hoofddoelstellingen	8
4.1 Hoofddoelstelling “faciliteren van de functie”	8
4.1.1 faciliteren functie bepalend bij peilkeuze	8
4.1.2 Drooglegging als maat voor te hanteren peil	8
4.1.3 Peilregime	9
4.1.4 Tijdelijk peil	9
4.2 Hoofddoelstelling “Duurzaam waterbeheer”	10
4.2.1 Robuust watersysteem	10
4.2.2 Beperking van maaiveld daling	10
4.2.3 Waterkwaliteit en ecologie	11
5. Totstandkoming peilbesluit	12
5.1 Afweging bij het peilbesluit	12
5.2 Peilbesluit in relatie tot andere programma’s en opgaven	12
5.3 Watersysteem sturend bij vaststelling functie en het peilbesluit als instrument daarbij	12
5.4 Tussentijdse peilaanpassing (peilindexering)	13
6. Operationeel peilbeheer	14
6.1 Peilregistratie	14
6.2 peilbeheermarges	14
6.3 Peilbeheer bij natte weersomstandigheden omstandigheden	14
6.4 Peilbeheer bij (verwachte) wateroverlast	15
6.4.1 Anticiperen met peilverlaging	15
6.4.2 Inzet noodbemaling	16
6.5 Peilbeheer bij extreme droogte	16
Bijlage 1. Kaders en beleid	18
Bijlage 2. Drooglegging en ontwatering	24
Bijlage 3. Vormen van peilregimes	25
Bijlage 4. Richtinggevende voorwaarden voor tijdelijke peilen	27
Bijlage 5. Belangen bij afweging tot peilkeuze	28
Bijlage 6. Normering en bemalingscapaciteit	29
Bijlage 7. Richtwaarden criteria voor inzet en prioritering van noodbemaling	30

1. Inleiding

1.1 Doelstelling van de Nota peilbeheer

Het Hoogheemraadschap van Rijnland staat voor grote opgaven in het waterbeheer (droge voeten/NBW en schoon water/KRW). De instrumenten en visies over waterbeheer maken tegelijkertijd een ontwikkeling door: concept flexibel peilbeheer, gebiedgerichte Water- (en RO) plannen, integrale afweging met GGOR, eisen duurzaamheid, regulering peilafwijkingen. Peilbeheer gebaseerd op een peilbesluit daarbij is een belangrijk en wettelijk geborgd instrument bij waterbeheer (Wet op de Waterhuishouding/Waterwet). Het peilbesluit biedt als zodanig voor de ingelanden dan ook rechtszekerheid ten aanzien van het te voeren peilbeheer.

Voor eenduidig en gedragen peilbeheer is het daarom wenselijk de uitgangspunten en kaders in beleid vast te leggen. Hiertoe is de Nota Peilbeheer opgesteld. De Nota dient duidelijkheid te bieden aan belanghebbenden over de kaders en uitgangspunten waarop een peilbesluit tot stand komt en het dagelijkse peilbeheer wordt uitgevoerd.

1.2 Uitgangspunten peilbeheer

Samengevat worden hieronder de volgende kaders en uitgangspunten voor het opstellen van peilbesluiten en het dagelijkse peilbeheer gehanteerd. In de daarop volgende hoofdstukken worden deze uitgangspunten nader toegelicht.

Uitgangspunten bij het opstellen van peilbesluiten

1. Bij de afweging voor de peilkeuze wordt de overwegende functie uit het bestemmingsplan als richtinggevend genomen. Bij gevarieerd grondgebruik zal terughoudendheid worden betracht bij het volgen van deze differentiatie in het peilbeheer. Bij de afweging zal waar relevant ook worden geanticipeerd op ontwikkelingen uit de structuurvisies van rijk, provincies en gemeenten om niet duurzame investeringen te voorkomen.
2. De drooglegging is een bepalende factor bij de keuze van het peil. Hierbij wordt gebruik gemaakt van richtwaarden. De uiteindelijke keuze van drooglegging en peil in een peilbesluit is maatwerk.
3. Het peilregime voor een betreffend peilgebied is maatwerk vanuit de specifieke situatie en gestelde doelen aan het watersysteem.
4. In specifieke gevallen is het mogelijk *tijdelijke peilen* in te stellen. In het peilbesluit zal deze mogelijkheid worden afgewogen en er zullen voor het instellen daarvan criteria worden opgenomen.
5. In het peilbeheer worden robuuste watersystemen ofwel zo groot mogelijke beheereenheden nagestreefd. In het peilbesluit dient de afweging robuust watersysteem versus peildifferentiatie gemaakt te worden op basis van de te bereiken doelstellingen. Deze zijn, het faciliteren van de functie, het verminderen van risico van falen van het peilbeheer, het beperken van de beheerkosten, verbetering van de waterkwaliteit en ecologie, en indien van toepassing de vertraging van de maaiveldddaling en vergroting van recreatiemogelijkheden.
6. Maaiveldddaling in veenweidegebieden dient te worden beperkt door middel van een beperking van de grootte van de drooglegging. Hiervoor is de richtlijn van een maximum gemiddelde drooglegging van 60 cm gesteld. Bij de actualisatie van peilbesluiten in de veenweidegebieden waarbij de drooglegging nog groter is dan 60 cm zal deze richtlijn in principe worden gevolgd. In overige gevallen is de richtlijn dat maximaal de maaiveldddaling wordt gevolgd.
7. Drooglegging, variatie in peil, de peilvakgrootte en het operationele beheer zijn bepalende factoren voor een goede waterkwaliteit en ecologie. In het peilbesluit zullen deze aspecten op basis van de gebiedsspecifieke situatie worden meegenomen bij de afweging van de peilkeuzen.
8. De afweging van belangen bij de peilkeuze is gebiedsspecifiek maatwerk en verloopt via een inzichtelijke procedure, waarbij hulpmiddelen als GGOR, eventueel MKBA en het actief betrekken van belanghebbenden onderdeel vormen van de besluitvorming.

9. Waar mogelijk stuurt Rijnland op synergie van de peilbesluitprocedure met andere planvormen zoals watergebiedsplannen met opgaven volgend uit NBW en KRW. De kerntaak van het peilbesluit blijft nadrukkelijk het op duurzame wijze faciliteren van de functie.
10. Bij de analyse en afweging van het peilbesluit brengt Rijnland, waar relevant, knelpunten en kansen tussen de ruimtelijke ordening van functies en het watersysteem in beeld. Geconstateerde kansen en knelpunten brengt Rijnland actief onder de aandacht van de ruimtelijke ordenaar.
11. Bij grote maaiveldddaling kan Rijnland het peil gedurende het peilbesluit gefaseerd verlagen (peilindexering). Deze peilindexering hanteert Rijnland in principe alleen indien de (verwachte) maaiveldddaling groter is dan 5 cm per 10 jaar.

Uitgangspunten ten aanzien van het operationele peilbeheer

12. In ieder peilgebied wordt inzicht gegeven in het gevoerde peil en zijn geregistreerde gegevens beschikbaar voor ingelanden. De wijze van registratie en beschikbaarstelling van gegevens wordt opgenomen in een *meet- en registratieplan*. In ieder peilgebied bevindt zich minimaal één peilschaal en deze wordt opgenomen op de bij het peilbesluit behorende kaart.
13. In de toelichting bij het peilbesluit worden de reguliere operationele marges vermeld en zal worden aangegeven met welke extreme waterstanden volgens de normering rekening gehouden moet worden. De vermelde marges en extreme waterstanden dienen beschouwd te worden als informatie gegeven de inspanningsverplichting en niet beschouwd te worden als resultaatverplichting.
14. Ter voorkoming van verwachte wateroverlast kan op basis van een door een meteorologische dienst afgegeven voorspelling of andere relevante informatie geanticipeerd worden door een tijdelijke peilverlaging. Er zal niet geanticipeerd worden indien verwacht wordt dat dit zal leiden tot onevenredige benedenstroomse afwenteling. In het peilbesluit zal worden bepaald tot welke marge tijdelijke peilverlaging mogelijk is.
15. Noodbemaling zal worden ingezet indien een bepaalde onevenredige peiloverschrijding is opgetreden, er de verwachting is dat deze overschrijding langer aanhoudt dan een bepaalde tijdsduur en dat daardoor schade kan ontstaan. Noodbemaling wordt ingezet afhankelijk van beschikbaarheid van capaciteit en indien dat niet zal leiden tot onevenredige benedenstroomse afwenteling. Indien onvoldoende noodcapaciteit beschikbaar is en of de inzet gelimiteerd is dan geldt dat hoogte van verwachte schade de prioriteit van inzet bepaalt. In het calamiteiten bestrijding plan is de operationele inzet van de noodbemaling (wanneer en hoe) nader uitgewerkt.

2. Kadern

De Wet op de Waterhuishouding (en zijn vervanger de Waterwet die eind 2009 in werking treedt) bepaalt dat het peilbeheer gebaseerd dient te worden op een peilbesluit. Volgens deze wet heeft de provincie de taak daarvoor de kaders te stellen. In de Waterschapswet is geregeld dat de provincies via een verordening de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van het waterschap vastleggen. Voor Rijnland is dit geregeld in de Verordening Waterbeheer Rijnland (2005) en zijn vervanger vast te stellen eind 2009.

Het door de provincie Noord-Holland opgestelde kader is verwoord in het Waterplan Noord-Holland 2006-2010. Provincie Zuid-Holland heeft zijn beleidskaders vastgelegd in het Beleidsplan Groen, Water en Milieu van Zuid-Holland (BWGM) 2006 en het Beleidskader Peilbeheer Zuid-Holland (2008). Eind 2009 zullen voor beide provincies de provinciale waterplannen (Waterwet opvolger van provinciale Waterhuishoudingsplan) in werking treden voor de periode 2010 tot 2015. In het Waterplan, verordening, reglementen en de Beleidsnota's zijn de doelstellingen voor het waterbeheer, de rollen en verantwoordelijkheden van provincie en waterschap aangegeven. Kernbegrippen bij de doelstellingen zijn; voorkomen van wateroverlast, evenwichtige belangenafweging, duurzaamheid (waterkwaliteit en ecologie, minimaliseren van maaiveld daling), doelmatigheid van beheer.

Het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) en de (Europese) Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn bij het formuleren van te bereiken doelstellingen momenteel eveneens bepalende kaders. Kernbegrippen hierbij zijn; watersystemen dienen binnen gestelde termijnen "op orde" te zijn ten aanzien van wateroverlast, watertekort, waterkwaliteit en ecologie. Het Waterbeheerplan van Rijnland is vervolgens de planmatige vertaling van de uitvoering van de gestelde doelstellingen. De Nota Peilbeheer en de Beleidsregel Peilafwijkingen (2006) zijn tot slot de vertaling van de kaders en doelstellingen naar uitgangspunten waarop het peilbeheer in het beheergebied van Rijnland wordt gevoerd.

Als de Waterwet eind 2009 van kracht wordt, vervalt de provinciale goedkeuringsbevoegdheid. Wel behoudt de provincie de mogelijkheid besluiten te vernietigen of via een aanwijzing een besluit op te leggen indien de provincie meent dat de waterbeheerbelangen ernstig geschaad worden. De waterwet geeft tevens de mogelijkheid om het peilbesluit te verruimen en ook grondwaterpeilen vast te leggen. Deze optie zal naar verwachting alleen in hoog Nederland worden toegepast. In Bijlage 1 wordt nader ingegaan op de wettelijke kaders, de beleidskaders van de provincies, NBW en KRW.

3. Hoofddoelstellingen en ambities peilbeheer

Peilbeheer is geen doel op zich maar een middel voor het bereiken van doelstellingen.

Visie

“Rijnlands missie gaat uit van de zorg voor blijvend genoeg water van goede kwaliteit op de juiste plek ten dienste van mens en milieu” (WBP 3).

De vertaling van deze visie bij het opstellen van peilbesluiten en bij het uitvoeren van het peilbeheer betekent dat Rijnland het waterbeheer primair afstemt op de aanwezige functies en op bescherming van waardevolle elementen. Het peilbesluit biedt de ingelanden de rechtszekerheid op een zo goed mogelijk afgewogen peilbeheer die de belangen van de ingelanden zo goed mogelijk dient. Bij de afweging van het te voeren peilbeheer houdt Rijnland ook rekening met de regionale belangen en het provinciale waterbeleid. Integrale watersysteembenadering is daarbij het vertrekpunt voor een belangenafweging. Voor een doelmatig peilbeheer en voor het toetsen of de in de peilbesluiten vastgelegde peilen worden gerealiseerd is inzicht in het peilverloop noodzakelijk.

Context

Bij het realiseren van het peilbeheer is het van belang onderscheid te maken tussen de (institutionele) taken van het waterschap (functionele democratie) en de taken van de algemene democratie (Rijk, provincies en gemeenten). De algemene democratie bepaalt welke aanwezige functies door het waterbeheer gediend c.q. beschermd dienen te worden. Welke functies waar bestemd worden zijn daarom opgenomen in de gemeentelijke bestemmingsplan (of rijks- of provinciale inpassingsplannen). Het waterschap als functionele democratie heeft daarbij (slechts) de taak zorg te dragen voor “droge voeten en schoon water”. De consequentie hiervan is dat een peilbesluit niet een instrument is om de ruimtelijke ordening te beïnvloeden door eenmaal vastgelegde functies onvoldoende te faciliteren. Het is echter wel aan het waterschap om bij het *vaststellen* van de functies in structuurvisies en bestemmingsplannen een adviserende rol te spelen. Het daarbij te hanteren uitgangspunt “functie volgt peil” als medeordenend principe is dan van wezenlijk belang voor het optimaal kunnen realiseren van de doelstellingen van het waterbeheer, en zal ertoe leiden dat er minder strijdige belangen ontstaan bij de afweging van het te voeren peilbeheer. Worden aanwezige functies gewijzigd of aangepast dan zullen eventuele consequenties voor het peilbeheer mede worden beoordeeld vanuit het principe van kostenveroorzaking.

Hoofddoelstellingen peilbeheer

De hoofddoelstellingen van het peilbeheer zijn:

- Faciliteren functie, zoals vastgelegd door de algemene democratie in bestemmingsplan en waar relevant rekeninghoudend met structuurvisies.
- Duurzaam beheer watersysteem, zoals vastgelegd in de verschillende beleidskaders.
- Bieden van rechtszekerheid voor de ingelanden ten aanzien van het te voeren peilbeheer.

De hoofddoelstellingen *faciliteren van de functie* en *duurzaam waterbeheer* zijn uitgewerkt als volgt;

Faciliteren functie
<ul style="list-style-type: none"> • Peil in watergangen en bodem (grondwater) en waterkwaliteit afgestemd op functie; • Operationeel beheer afgestemd op functie (inclusief extreme situaties) • Meewegen effecten op en vanuit omliggende functies • Rechtszekerheid

Duurzaam beheer
<ul style="list-style-type: none"> • Robuust watersysteem (niet versnipperd, beperkte faalkans, benutten bufferwerking) • Beperken van (onomkeerbare) processen als maaiveldaling en verzilting • Waterkwaliteit en ecologie optimaliseren (anders dan nodig voor de functie) • Beperken beheer en onderhoud (-kosten) • Functie afgestemd op watersysteem

De doelstellingen “faciliteren functie” en “duurzaam beheer” zijn soms strijdig. In het peilbesluit dient daarom een belangenafweging te worden gemaakt. In een dergelijke afweging vormen *rechtszekerheid* en kosteneffectiviteit belangrijke pijlers. Actief betrekken van belanghebbenden voorafgaand aan besluitvorming en de mogelijkheid tot het indienen van een zienswijze zijn daarbij belangrijke stappen bij het komen tot een evenwichtige belangenafweging.

4. Uitwerking van hoofddoelstellingen

In dit hoofdstuk worden hoofddoelstellingen, “faciliteren functie” en “duurzaam waterbeheer” nader uitgewerkt.

4.1 Hoofddoelstelling “faciliteren van de functie”

4.1.1 faciliteren functie bepalend bij peilkeuze

De algemene democratie bepaalt de functie van een gebied. De functies zijn formeel vastgelegd in het bestemmingsplan (of rijks- of provinciaal inpassingsplan). Eigenaren en gebruikers stemmen het landgebruik daarop af. Indien dit (nog) niet het geval is, is het aan de algemene democratie om dit op te lossen. Kerntaak van het waterschap is om o.a. met het peilbeheer de functie te faciliteren.

Op basis van de functie streeft Rijnland naar één uniform peil en bijbehorende drooglegging in een zo groot mogelijk gebied. Dit betekent dat Rijnland uiterst terughoudend is met het volgen van differentiatie van grondgebruik en uitgaat van de overwegende functie(/gebruik). Bij de peilkeuze moet er een afweging plaatsvinden op algemeen belang, waarbij het individuele belang geen onevenredige schade mag leiden. Bij de afweging van de peilkeuze zal bovendien niet alleen naar het huidige gebruik en de bestemming uit het bestemmingsplan worden gekeken maar ook naar ontwikkelingen uit de structuurvisies van rijk, provincies en gemeenten om niet duurzame investeringen te voorkomen. Keuzen hierin zijn gebiedsspecifiek en (dus ook) maatwerk.

Uitgangspunt 1

Bij de afweging voor de peilkeuze wordt de overwegende functie uit het bestemmingsplan als richtinggevend genomen. Bij gevarieerd grondgebruik zal terughoudendheid worden betracht bij het volgen van deze differentiatie in het peilbeheer. Bij de afweging zal waar relevant ook worden geanticipeerd op ontwikkelingen uit de structuurvisies van rijk, provincies en gemeenten om niet duurzame investeringen te voorkomen.

Indien het huidige landgebruik niet overeenkomt met de bestemming en ook niet op korte termijn zal komen, faciliteert Rijnland het huidige landgebruik. Het peil zal niet vooruitlopend worden aangepast aan een nieuwe functie.

Wanneer de het bestemmingsplan onvoldoende duidelijkheid over het grondgebruik geeft kan het grondgebruik op basis van de LGN-5 kaart richting bieden. De volgende categorieën landgebruik zullen daarbij worden onderscheiden.

grasland
akkerbouw
glastuinbouw
boomteelt
bollenteelt
agrarisch + natuur
natuur
stedelijk

Bij het faciliteren van *nieuw* grondgebruik (functiewijziging) zal in de afweging worden betrokken in hoeverre dit bijdraagt aan de doelstellingen van Rijnland en het algemeen belang. Dit *kan* leiden tot het niet faciliteren van het grondgebruik. Indien het nieuwe grondgebruik wel gefaciliteerd wordt, en daaraan kosten zijn verbonden dan kan het principe van kostenveroorzaking worden gehanteerd (meerkosten voor rekening initiatiefnemer).

4.1.2 Drooglegging als maat voor te hanteren peil

De diepte vanaf maaiveld tot de grondwaterspiegel of “ontwatering” is sterk bepalend voor de geschiktheid voor de functie c.q. grondgebruik. De ontwatering wordt bepaald door de bodemopbouw,

kwel/inzijing, slootafstand, eventuele aanwezige drainage en het door de waterbeheerder in te stellen peil. Het hoogteverschil in gemiddelde maaiveldligging en peil in de watergang, de drooglegging, is daarbij een middel om een gewenste ontwatering via het peilbeheer tot stand te brengen is. Bij het peilbesluit is daarom de gewenste drooglegging een belangrijke factor waarop het in te stellen peil wordt gebaseerd.

De te hanteren drooglegging is in de regel een *richtwaarde* die weer afhankelijk is van grondgebruik, bodemopbouw, gewenste vochtuithouding, bewerkbaarheid en of draagkracht van de grond.

Uitgangspunt 2

De drooglegging is een bepalende factor bij de keuze van het peil. Hierbij wordt gebruik gemaakt van richtwaarden. De uiteindelijke keuze van drooglegging en peil in een peilbesluit is maatwerk.

In bijlage 2 zijn richtwaarden van droogleggingen opgenomen en worden de begrippen ontwatering en drooglegging nader toegelicht. In het overzicht zijn marges van te hanteren droogleggingen afhankelijk van grondsoort en grondgebruik/gewastype gegeven. Specifieke gebiedssituaties en of doelstellingen, omringende functies of ontwateringstechnieken kunnen aanleiding geven tot een afwijkende drooglegging. De keuze van de drooglegging en daarmee het te hanteren peil zal gebaseerd worden op de toepassing van de GGOR/Watmood-methodiek. Daarnaast zal in de afweging van de keuze van de drooglegging ook voldoende beschikbare berging (peilstijging) in geval van wateroverlast worden meegenomen (voldoen aan opgave NBW)

4.1.3 Peilregime

Van oudsher wordt in veel landelijke gebieden in de winter een lager peil en in de zomer een hoger peil gehanteerd. De reden daarvoor is dat daarmee de ontwatering en bewerkbaarheid (in het natte seizoen) en vochttoestand (in droge seizoen) gediend is. Het lage peil in de winter biedt daarbij bovendien een grotere bergingscapaciteit in geval van wateroverlast. In stedelijke gebieden wordt veelal een vast peil het jaar rond gehandhaafd. Daarnaast kan in bepaalde gebieden meer dynamiek worden toegepast zoals flexibel of dynamisch peilbeheer. Met flexibel peilbeheer kan een verbetering van de waterkwaliteit en ecologie van het watersysteem tot stand worden gebracht. Dynamische laat periodiek de natuurlijke dynamiek toe maar stuurt waar relevant op basis van bijvoorbeeld hoeveelheid inlaat water, verzadiging bodem, etc.

Ten aanzien van met name flexibel en dynamisch peilbeheer bestaan nog kennisvragen (gevolgen voor functie, effect maaiveldaling) en Rijnland is dan ook terughoudend in het toepassen hiervan. Welke vorm van peilbeheer in een betreffend peilgebied wordt toegepast is in een afweging maatwerk. Bepalend daarbij zijn de specifieke gebiedssituatie, de functie van het gebied en gestelde doelen voor de te bereiken waterkwaliteit en ecologie.

Uitgangspunt 3

Het peilregime voor een betreffend peilgebied is maatwerk vanuit de specifieke situatie en gestelde doelen aan het watersysteem.

In bijlage 3 is een richtinggevend overzicht opgenomen van de mogelijke wijzen peilregime waarbij kwalitatief de doelen, effecten, randvoorwaarden en toepasbaarheid wordt aangegeven..

4.1.4 Tijdelijk peil

Er zijn omstandigheden waarbij het wenselijk is tijdelijk een ander peil in te stellen. In die gevallen wordt het peil afgestemd op de voor de functie bijzondere omstandigheid. Redenen kunnen bijvoorbeeld zijn het voorkomen van gewasschade door wateroverlast of vorst. Voorwaarde voor het instellen van een tijdelijk peil is dat daarmee schade of inkomstendering kan worden voorkomen en dat er geen sprake is van een normaal bedrijfsrisico als gevolg van de variabiliteit van weersomstandigheden. Verder dienen andere belangen niet geschaad te worden. In het peilbesluit wordt een afweging gemaakt of de tijdelijke peilen gewenst zijn en onder welke voorwaarden.

In bijlage 4 zijn de richtinggevende voorwaarden voor tijdelijke afwijkingen nog nader uitgewerkt.

Uitgangspunt 4

In specifieke gevallen is het mogelijk *tijdelijke peilen* in te stellen. In het peilbesluit zal deze mogelijkheid worden afgewogen en er zullen voor het instellen daarvan criteria worden opgenomen..

4.2 Hoofddoelstelling “Duurzaam waterbeheer”

4.2.1 Robuust watersysteem

Rijnland streeft naar robuuste eenheden in het waterbeheer. Een robuuste eenheid is gedefinieerd als een zo groot mogelijk, dan wel min mogelijk versnipperd watersysteem. Het risico op falen in het peilbeheer en kosten van de bedrijfsvoering worden geminimaliseerd. De grootte van de eenheid heeft een zo positief mogelijk effect op de vertraging van de maaiveldddaling, de waterkwaliteit, ecologie en biedt, indien van toepassing, kansen voor recreatieve mogelijkheden. Een robuust watersysteem is daarmee geen doel maar een middel om doelstellingen te bereiken. Het is niet zinvol om generieke criteria op te stellen over bijvoorbeeld minimale oppervlakten of aantallen peilvakken omdat de afweging over de te bereiken doelstellingen versus peildifferentiatie per peilbesluit maatwerk is. De wijze waarop Rijnland omgaat met onderbemalingen en hoogwatervoorzieningen is vastgelegd in de Beleidsregel Peilafwijkingen (2006).

Uitgangspunt 5

In het peilbeheer worden robuuste watersystemen ofwel zo groot mogelijke beheereenheden nagestreefd. In het peilbesluit dient de afweging robuust watersysteem versus peildifferentiatie gemaakt te worden op basis van de te bereiken doelstellingen. Deze zijn, het faciliteren van de functie, het verminderen van het risico van falen van het peilbeheer, het beperken van de beheerkosten, verbetering van de waterkwaliteit en ecologie, en indien van toepassing de vertraging van de maaiveldddaling en vergroting van recreatiemogelijkheden

4.2.2 Beperking van maaiveldddaling

Maaiveldddaling speelt in het bijzonder in de veen(weide)gebieden. Er is daar een onomkeerbaar proces van maaiveldddaling gaande met negatieve gevolgen voor het landgebruik (verzakkingen), milieu (bijv. uitstoot CO₂). Ook nemen de kosten toe door versnippering in peilgebieden, intensivering van de bemaling, baggerproductie en zwaardere eisen aan de waterkering.

De mate van maaiveldddaling hangt samen met de wijze van ontwatering, de grootte van de drooglegging en inlaat van gebiedsvreemd water. Het Rijk en de provincies stellen zich in hun beleid tot doel deze maaiveldddaling zoveel mogelijk te beperken. Er is daartoe als richtlijn opgesteld dat de drooglegging in veen(weide)gebieden niet meer dan 60 cm mag bedragen, en dat bij actualisatie van een peilbesluit de peilaanpassing maximaal de maaiveldddaling volgt. Dit betekent dat indien de drooglegging in een nog vigerend peilbesluit groter dan 60 cm is, deze bij actualisatie van het peilbesluit in principe maximaal 60 cm zal bedragen. Verder betekent de richtlijn dat een peilaanpassing maximaal de maaiveldddaling volgt, dat gebieden met drooglegging kleiner dan 60 cm (bijvoorbeeld 40 cm) geen grotere drooglegging kunnen krijgen dan de reeds bestaande drooglegging.

Een gebied behoort tot de categorie veen indien in de bovenste laag van 0,80 m zich 0,40 m of meer veen bevindt. Er zijn bodemkaarten opgesteld waarop is aangegeven waar deze gebieden liggen (STI-BOKA-kartering).

Uitgangspunt 6

Maaiveldddaling in veenweidegebieden dient te worden beperkt door middel van een beperking van de grootte van de drooglegging. Hiervoor is de richtlijn van een maximum gemiddelde drooglegging van 60 cm gesteld. Bij de actualisatie van peilbesluiten in de veenweidegebieden waarbij de drooglegging nog groter is dan 60 cm zal deze richtlijn in principe worden gevolgd. In overige gevallen is de richtlijn dat maximaal de maaiveldddaling wordt gevolgd.

De eventuele negatieve gevolgen voor bijvoorbeeld infrastructurele werken of bebouwing door het verlagen van het peil gelijk aan of kleiner dan de maaiveldaling, worden gezien als een maatschappelijk risico waarvoor de waterbeheerder niet aansprakelijk is.

4.2.3 Waterkwaliteit en ecologie

Rijnland heeft als taak te zorgen voor een goede waterkwaliteit en ecologie van het watersysteem. Drooglegging, variatie in peil, de peilvakgrootte en het operationele beheer zijn bepalende factoren voor een goede waterkwaliteit en ecologie. Beperking van inlaat van gebiedsvreemd water door middel van grotere peilvariatie of beperking van brakke en nutriëntenrijke kwel door vermindering van drooglegging kunnen de waterkwaliteit verbeteren. Wenselijkheid en rendement om door middel van een specifiek peilbeheer waterkwaliteit en ecologie te beïnvloeden is echter sterk afhankelijk van de specifieke situatie en gewenste streefbeeld in een peilgebied. In een afweging van belangen zullen deze aspecten bij het peilbesluit worden meegenomen. In de Natura 2000 gebieden, en waar relevant vanuit de KRW doelen zoals vastgelegd in de Stroomgebied beheerplannen en provinciale waterplannen, hebben peilkeuzen ten dienste van de waterkwaliteit en ecologie een extra zwaar gewicht in de afweging.

Uitgangspunt 7

Drooglegging, variatie in peil, de peilvakgrootte en het operationele beheer zijn bepalende factoren voor een goede waterkwaliteit en ecologie. In het peilbesluit zullen deze aspecten op basis van de gebiedsspecifieke situatie worden meegenomen bij de afweging van de peilkeuzen .

5. Totstandkoming peilbesluit

5.1 Afweging bij het peilbesluit

Peilbeheer is een middel om bepaalde doelen te bereiken. Zo wordt met het peilbeheer de functie(s) gefaciliteerd, negatieve effecten op de omgeving geminimaliseerd en worden duurzaamheid, goede waterkwaliteit en ecologie nagestreefd. De afweging van de belangen van de na te streven doelen is doorslaggevend bij de keuze van het te voeren peil. Doordat de doelen en situaties sterk uiteenlopen is de afweging gebiedsspecifiek maatwerk. De generieke hoofddoelstellingen zoals verwoord in deze nota zijn daarbij uitgangspunten. Bij afweging en besluitvorming moeten voorwaarden vanuit wetgeving (zoals bijvoorbeeld de Natuurbeschermingswet) en afspraken uit het NBW worden meegenomen zodat voorkomen wordt dat het peilbesluit strijdigheden kent met wetgeving en overige bestuursafspraken. In Bijlage 5 is een lijst van belangen, onderwerpen en wetgeving opgenomen die beschouwd dienen te worden bij de afweging.

Vaststellen van specifieke doelstellingen en de afweging in het peilbesluit verlopen via een werkwijze en procedure die inzichtelijk moet zijn. De daarbij gevolgde methodiek is die van GGOR, waarbij volgens een bepaalde systematiek de facilitering van functies in beeld wordt gebracht. In complexe gevallen kan een (maatschappelijke) kosten- en batenanalyse (MKBA) bij de beslissingondersteuning worden gebruikt. Bij het tot stand komen van het peilbesluit worden belanghebbenden actief betrokken (gebiedsproces). Bij de formele besluitvormingsproces kunnen zienswijzen op het ontwerp-peilbesluit worden ingebracht. Op het eenmaal genomen peilbesluit is er vervolgens de mogelijkheid van beroep.

Uitgangspunt 8

De afweging van belangen bij de peilkeuze is gebiedsspecifiek maatwerk en verloopt via een inzichtelijke procedure, waarbij hulpmiddelen als GGOR-methodiek, eventueel MKBA en het actief betrekken van belanghebbenden onderdelen vormen van de besluitvorming.

5.2 Peilbesluit in relatie tot andere programma's en opgaven

Waar relevant kan de peilbesluitprocedure worden benut bij planvorming van (her)inrichting van het watersysteem. Bijvoorbeeld bij watergebiedsplannen waarbij de peilbesluitprocedure de basis vormt voor een gebiedsplan waar wateropgaven (NBW- en KRW-opgaven en het oplossen van knelpunten in het watersysteem) worden aangepakt. De aard van de wateropgaven (met bijvoorbeeld aanzienlijke ruimtelijke claims of beperkingen voor functies) geven dan aanleiding voor een dergelijke aanpak.

Uitgangspunt 9

Waar mogelijk stuurt Rijnland op synergie van de peilbesluitprocedure met andere programma's zoals opgaven volgend uit NBW en KRW. De kerntaak van het peilbesluit blijft nadrukkelijk het op duurzame wijze faciliteren van de functie.

5.3 Watersysteem sturend bij vaststelling functie en het peilbesluit als instrument daarbij

Door de combinatie van functies binnen een gebied worden aan het waterbeheer soms strijdige eisen gesteld. Het faciliteren van de functie veroorzaakt in sommige gevallen ook ongewenste effecten, in het peilgebied of daarbuiten. Het is dan ook zinvol de toekenning van functies in de ruimtelijke ordening te benaderen vanuit het principe "functie volgt peil". Toepassing van dit principe kan vervolgens leiden tot een andere toedeling van functies. Ruimtelijke ordening is echter geen taak van het waterschap, noch is het peilbesluit een instrument daarin. De analyse en afweging bij het peilbesluit is echter wel een middel om knelpunten en kansen in beeld te brengen. De GGOR-methodiek waarbij de facilitering (doelrealisatie) van functies wordt afgewogen is daarbij een hulpmiddel om conflicterende belangen en effecten in beeld te brengen. De peilbesluitprocedure krijgt daarmee een signaalfunctie naar het bevoegde gezag voor de ruimtelijke ordening. Vanzelfsprekend kan het waterschap via andere procedures (bijvoorbeeld, structuurvisie, bestemmingsplan, watertoets, landinrichting of ILG) de ruimtelijke ordening ook rechtstreeks beïnvloeden.

Uitgangspunt 10

Bij de analyse en afweging van het peilbesluit brengt Rijnland, waar relevant, knelpunten en kansen tussen de ruimtelijke ordening van functies en het watersysteem in beeld. Geconstateerde kansen en knelpunten brengt Rijnland actief onder de aandacht van de ruimtelijke ordenaar.

5.4 Tussentijdse peilaanpassing (peilindexering)

In sommige gebieden verloopt de maaiveldddaling snel. Bij een 10-jaarlijkse actualisatie van het peilbesluit kan daardoor in de tussentijd de drooglegging onvoldoende worden en de aanpassing van het peil bij actualisatie relatief groot worden. Het peil kan daarom in dat geval tussentijds verlaagd worden (peilindexering). Rijnland zal over kunnen gaan tot peilindexatie indien de (verwachte) maaiveldddaling groter is dan 5 cm per 10 jaar. De feitelijke toe te passen peilindexering in een peilgebied zal gebaseerd zijn op een maaiveldhoogtemeting, en worden vastgelegd in het peilbesluit.

Uitgangspunt 11

Bij grote maaiveldddaling kan Rijnland het peil gedurende het peilbesluit gefaseerd verlagen (peilindexering). Deze peilindexering hanteert Rijnland in principe alleen indien de (verwachte) maaiveldddaling groter is dan 5 cm per 10 jaar.

6. Operationeel peilbeheer

6.1 Peilregistratie

Rijnland moet verantwoording kunnen afleggen over het gevoerde peilbeheer. Dit betekent dat de waterstanden moeten worden geregistreerd en dat ingelanden zelfstandig de waterstanden moeten kunnen volgen. Een peilschaal is door iedereen af te lezen. Automatisch geregistreeerde gegevens zijn (achteraf) beschikbaar te stellen en bepaalde actuele gegevens kunnen bijvoorbeeld via internet geraadpleegd worden. Gezien het groot aantal peilgebieden waarvoor een peilbesluit zal gelden (ca. 700), is automatische registratie en beschikbaarstelling via internet een kwestie van het zoeken van de juiste balans tussen kosten en doelmatigheid. Dit betekent dat niet in elk peilgebied automatische registraties zullen worden uitgevoerd en evenmin dat al deze registraties via internet raadpleegbaar zullen zijn. In een meet- en registratieplan zullen de te realiseren meetinspanningen en wijze waarop de registraties beschikbaar zullen zijn nader worden uitgewerkt. In ieder peilgebied zal op een zo goed mogelijk voor iedereen toegankelijke plek een goed afleesbare peilschaal worden opgesteld.

Uitgangspunt 12

In ieder peilgebied wordt inzicht gegeven in het gevoerde peil en zijn geregistreeerde gegevens beschikbaar voor ingelanden. De wijze van registratie en beschikbaarstelling van gegevens wordt opgenomen in een *meet- en registratieplan*. In ieder peilgebied bevindt zich minimaal één peilschaal en deze wordt opgenomen op de bij het peilbesluit behorende kaart.

6.2 peilbeheermarges

Het handhaven van een peil gaat onder normale omstandigheden gepaard met peilfluctuaties. Deze fluctuaties zijn het gevolg van de aan- of afvoer van water en weersomstandigheden. Het peil is daarmee dus eigenlijk een gemiddelde waarde van deze peilfluctuaties. Deze beheersmarge ontstaat door peilverschillen (verval) binnen een peilvak tijdens aan- en afvoer van water en door tijdelijke berging van water. De grootte van de marges is afhankelijk van de kenmerken van het betreffende peilgebied (grootte van de polder, locatie, gemaal, stuw en inlaat, dimensies van de watergangen aanwezige duikers en bruggen en bedrijfsvoering). Vanwege de bedrijfsvoering is het gebruikelijk een bepaalde hoeveelheid water eerst op te sparen (bergen) alvorens deze weg te pompen. Het gemaal wordt dan ingesteld op een inslagpeil (peil waarop het gemaal aanslaat) en een uitslagpeil (peil waarop het gemaal uitgaat). De peilfluctuaties die het gevolg zijn van de vervallen binnen het peilgebied en van het instellen van de in- en uitslagpeilen zijn de *operationele beheersmarges*. In de toelichting van een peilbesluit zullen deze marges worden vermeld. Waar mogelijk worden ook de besliscriteria bij het beheer opgenomen: meetpunten, weersomstandigheden, verzadiging bodem, signalen uit gebied. De vermelde marges dienen beschouwd te worden als informatie gegeven de inspanningsverplichting en niet beschouwd te worden als resultaatsverplichting

6.3 Peilbeheer bij natte weersomstandigheden omstandigheden

De waterbeheerder heeft de inspanningsverplichting zoveel mogelijk binnen de peilbeheersmarges te opereren. De middelen die daarbij worden ingezet zijn afvoercapaciteiten van de bemaling en stuwen in combinatie met het benodigde bergend vermogen van het betreffende peilgebied. Deze afvoer- en bergingscapaciteit is echter wel begrensd. Bij toenemende neerslag is op een zeker moment de beschikbare afvoercapaciteit ontoereikend. Het peil stijgt dan boven de beheersmarge en de bergingscapaciteit van het watersysteem wordt dan benut. Hoe afvoer- en bergingscapaciteit zich verhouden wordt bepaald door uitgangspunten en normen die zijn ontleend aan het NBW (vanaf 2010 via de Provinciale verordening worden vastgelegd). De afvoer/bemalingscapaciteiten zijn vastgelegd de Nota Bemalingsbeleid. In bijlage 6 wordt nader ingegaan op deze normering en de bemalingscapaciteiten. De normering bepaalt hoe frequent (in termen van een kans) en tot hoever het peil mag stijgen. De waterbeheerder heeft de inspanningsverplichting het watersysteem zo in te richten (bemalingscapaciteit en bergend vermogen) dat aan deze norm wordt voldaan. Per peilgebied is bekend, of zal de ko-

mende tijd bekend worden, met welke extreme waterstanden volgens de normering rekening gehouden wordt. Deze informatie zal opgenomen worden in de toelichting bij het peilbesluit.

Uitgangspunt 13

In de toelichting bij het peilbesluit worden de reguliere operationele marges vermeld en zal worden aangegeven met welke extreme waterstanden volgens de normering rekening gehouden moet worden. De vermelde marges en extreme waterstanden dienen beschouwd te worden als informatie gegeven de inspanningsverplichting en niet beschouwd te worden als resultaatsverplichting

Peilvariatie door wind of slechte doorstroming

Wind leidt in een peilgebied tot variatie van het peil. Zo zal er afhankelijk van windrichting in de ene hoek opwaaiing en in de andere hoek van het peilgebied afwaaiing ontstaan. Afhankelijk van de windsterkte leidt dat tot peilen buiten de beheersmarges en genoemde extreme waterstanden. Deze variaties zijn een natuurlijk gegeven en in grootte afhankelijk van windsnelheid en richting, locatie en grootte van de polder, en vormgeving van het watergangenstelsel. Gegeven de windrichting en locatie van een gemaal is het mogelijk door inzet van bemaling opwaaiing te reduceren. In de regel zal indien mogelijk in het operationele beheer dan ook door middel van inzet van bemaling de opwaaiing worden gereduceerd.

Peilvariaties door inrichting en onderhoudstoestand

Het verval binnen een peilgebied wordt in grote mate bepaald door de breedte, diepte en onderhoudstoestand van het watergangenstelsel. De vereiste afmetingen van de watergangen zijn opgenomen in de legger. Met de in de legger gegeven afmetingen wordt goede doorstroming binnen gestelde marges van peilafwijking gegarandeerd. Een onderhoudstoestand waarbij het leggerprofiel niet meer beschikbaar is, leidt tot een te groot verval. Ook duikers en bruggen kunnen een belemmering vormen bij de afvoer water en leiden tot te grote vervallen. In de beleidsnota “Integrale inrichtingscriteria watergangen en kunstwerken”, de keur en keurvergunningen, worden hierover regels gesteld ten aanzien van gewenste vervallen en onderhoudsplicht.

6.4 Peilbeheer bij (verwachte) wateroverlast

In bovenstaande paragraaf wordt peilvariatie beschreven onder normale en natte weersomstandigheden. Nu kennen extreme weersomstandigheden in principe geen begrenzing. Door extreme neerslag kunnen er derhalve ook waterstanden ontstaan extremer dan waar volgens normering rekening mee wordt gehouden. De overlast en schade die daaruit kunnen ontstaan is voor eigen risico van de grondgebruiker, gesteld dat het waterschap zijn watersysteem op orde heeft en aan de norm voldoet.

Het waterschap heeft in die situatie overigens wel een inspanningsverplichting om overlast zoveel mogelijk te bestrijden. Rijnland heeft daarom een calamiteiten bestrijdingsplan (CPB) waarin is beschreven hoe in dat soort situaties gehandeld wordt. In dit plan is onder meer ook gedefinieerd wanneer onder welke omstandigheden gehandeld wordt. Ten aanzien van peilbeheer zijn er de middelen:

- anticiperen met peilverlaging bij verwachte overlast
- inzet van noodbemaling bij eenmaal opgetreden overlast (opgenomen in het CPB)

6.4.1 Anticiperen met peilverlaging

Bij een bepaalde binnen 24 uur te verwachten hoeveelheid neerslag wordt Rijnland door de meteorologische dienst gewaarschuwd. Op basis van die waarschuwing kan vervolgens een tijdelijke peilverlaging worden ingezet, waarmee dan extra berging wordt gecreëerd. Peilverlaging heeft echter beperkingen. De beperking is dat peilverlaging slechts binnen een bepaalde marge mogelijk is. Deze peilverlaging dient in het peilbesluit van de betreffende polder bepaald te worden. Is deze marge klein dan zal dit middel niet wezenlijk bijdragen bij voorkomen/bestrijden van overlast. Een nadeel van peilverlaging is dat vroegtijdig extra water wordt afgevoerd waardoor er benedenstrooms onevenredige afwenteling kan ontstaan. Daardoor kan dit middel niet in alle situaties worden toegepast. Tot slot is het met de huidige weersvoorspellingen (vooralsnog) niet mogelijk op alle situaties tijdig en juist anticiperen. Dit betekent dat er kans bestaat dat niet, te laat, of onnodig geanticipeerd wordt omdat de weers-

voorspelling voor de locale/regionale situatie onjuist is. Een bijkomend gevolg van een niet gevallen bui kan zijn dat er weer water moet worden ingelaten om weer op peil te komen. Ook kan naast de weersvoorspelling andere informatie over de voorafgaande weersomstandigheden en/of signalen uit het gebied een rol spelen bij de beslissing om te anticiperen

Uitgangspunt 14

Ter voorkoming van verwachte wateroverlast kan op basis van een door een meteorologische dienst afgegeven voorspelling of andere relevante informatie geanticipeerd worden door een tijdelijke peilverlaging. Er zal niet geanticipeerd worden indien verwacht wordt dat dit zal leiden tot onevenredige benedenstroomse afwenteling. In het peilbesluit zal worden bepaald tot welke marge tijdelijke peilverlaging mogelijk is.

6.4.2 Inzet noodbemaling

Noodbemaling kan worden ingezet indien de verwachte peiloverschrijding een zodanige vorm aanneemt dat er schade kan ontstaan, en verwacht wordt dat met de opgestelde (vaste) pompcapaciteit het peil niet tijdig binnen de operationele marges kan worden teruggebracht. Doel van de in te zetten noodbemaling is om met de beschikbare middelen de overlast zoveel mogelijk te beperken.

Inzet van noodbemaling heeft beperkingen. De beschikbaarheid van voldoende noodcapaciteit, onvoldoende toestroming (vanwege de capaciteit van het watergangenstelsel) kan beperkend werken bij het zo snel mogelijk terugdringen van de overlast. Inzet van noodbemaling kan ook leiden tot onevenredige benedenstroomse afwenteling. In de Nota Bemalingsbeleid is bepaald hoeveel capaciteit aan noodbemaling beschikbaar moet zijn. Deze Nota Peilbeheer geeft criteria voor de inzet van noodbemaling.

Criteria inzet noodbemaling

Noodbemaling wordt *in principe* ingezet bij een bepaalde peiloverschrijding en een duur of verwachte duur van de overschrijding, onder voorbehoud dat er geen sprake is van onevenredige benedenstroomse afwenteling. De voorwaarden voor inzet zijn tevens afhankelijk van de verwachting dat door peilstijging schade zal ontstaan (bijv. aanwezigheid van het gewas). Daarnaast geldt dat indien de inzetbare capaciteit beperkt is er prioriteiten gesteld moeten worden. De hoogte van verwachte schade door peiloverschrijding is bij prioritering daarbij een richtlijn. In het calamiteiten bestrijdingsplan (CPB) is de operationele inzet van de noodbemaling (wanneer en hoe) nader uitgewerkt.

Uitgangspunt 15

Noodbemaling zal worden ingezet indien een bepaalde onevenredige peiloverschrijding is opgetreden, er de verwachting is dat deze overschrijding langer aanhoudt dan een bepaalde tijdsduur en dat daardoor schade kan ontstaan. Noodbemaling wordt ingezet afhankelijk van beschikbaarheid van capaciteit en indien dat niet zal leiden tot onevenredige benedenstroomse afwenteling. Indien onvoldoende noodcapaciteit beschikbaar is en of de inzet gelimiteerd is dan geldt dat hoogte van verwachte schade de prioriteit van inzet bepaalt. In het calamiteiten bestrijding plan is de operationele inzet van de noodbemaling (wanneer en hoe) nader uitgewerkt.

In bijlage 7 zijn de oriënterende richtwaarden voor peiloverschrijding, tijdsduur en prioritering van inzet bij beperkte inzet gegeven.

6.5 Peilbeheer bij extreme droogte

In het droge seizoen ontstaat door een neerslagtekort de noodzaak water in te laten voor peilhandhaving. Inlaatwater voor de polders is afkomstig uit de boezem. In de zomer is dit water voornamelijk afkomstig uit de inlaat vanuit de Hollandsche IJssel bij het boezemgemaal Gouda. Deze inlaat kan bij langdurig droge weersomstandigheden verzilten. Om zo veel mogelijk zoet water kunnen blijven inlaten zal dan via de sluis bij Bodegraven van de Kleinschalige Water Aanvoer (KWA) een beperkte hoeveelheid water aangevoerd kunnen worden. Het is in dat geval dan mogelijk dat de aanvoer van zoet water beperkt wordt omdat er een landelijk tekort is. In de Waterwet is voor die situatie een (landelijke-regionale) prioritering in de verdeling van zoet water bepaald. Deze prioritering is opgenomen

in de zogenaamde Verdringingsreeks. De verdringingsreeks kent een regionale uitwerking onder regie van de provincie. De verdringingsreeks bij het toekennen van zoet water is samengevat als volgt:

prioriteit 1: *Veiligheid en voorkomen van onomkeerbare schade*; handhaven stabiliteit van waterkeringen, voorkomen van klink en zettingen (veen en hoogveen), behoud natuur (gebonden aan bodemgesteldheid)

prioriteit 2: *zekerstellen Nutsvoorzieningen*: drinkwatervoorziening, energievoorziening (koelwater)

prioriteit 3: kleinschalig hoogwaardig land gebruik (tijdelijke beregening hoogwaardige gewassen), proceswater industrie;

Prioriteit 4: Overige functies zoals: scheepvaart, landbouw, natuur (zolang geen onomkeerbare schade optreedt), industrie, waterrecreatie, binnenvisserij

In overgrote deel van het Rijnlandse beheergebied is er zonder peilhandhaving risico voor onomkeerbare schade (gevaar voor stabiliteit van waterkeringen, ontstaan van klink en zettingen). In de meest gevallen zal daarom het peil gehandhaafd moeten blijven worden. Vanwege de beperkte aanvoercapaciteit van de KWA is het dan mogelijk dat in bepaalde extreme situaties aanvullend water moet worden ingelaten vanuit de dan verzilte inlaat bij Gouda. Peilhandhaving door middel van verzilt water wordt dan onvermijdelijk.

De voor Rijnland geldende regionale verdringingsreeks zal onder regie van de provincie worden vastgelegd.

Bijlage 1. Kaders en beleid

Inleiding

Naar verwachting zal eind 2009 de Waterwet in werking treden. Op dat moment worden ook de nieuwe nationale en provinciale waterplannen, de waterverordening Rijnland en het WBP2010-2015 van Rijnland van kracht. Het merendeel van de bestaande wettelijk en beleidskaders vervallen derhalve terwijl de nieuwe kaders nog niet definitief zijn vastgesteld. In de huidige overgangperiode is het doenlijk noch zinvol een compleet overzicht te geven van kaders en beleid. In deze bijlage is daarom een relatief gecondenseerd overzicht opgenomen van het beleid tot 2009 dat relevant is voor peilbeheer. Voor het nieuwe beleid zijn de hoofdlijnen zo ver bekend opgenomen.

Wettelijke kaders

In het huidige wetsbestel in Nederland gaan (ten minste) acht wetten in op (onderdelen van) het waterbeheer. Dit zijn de Wet op de Waterhuishouding, de Grondwaterwet, de Wet verontreiniging oppervlaktewateren, de Wet verontreiniging zeewater, de Wet droogmakerijen en indijkingen, de Wet beheer rijkswaterstaatswerken en de Waterstaatswet 1900. Naar verwachting zal per eind 2009 de nieuwe integrale Waterwet in werking treden waarin al deze bestaande wetten opgaan. De – voor de Nota Peilbeheer – belangrijkste wet is de Wet op de waterhuishouding.

Wet op de Waterhuishouding (1989)

De Wet op de Waterhuishouding gaat o.a. in op:

- De diverse waterplannen van het rijk, de provincies en de waterbeheerders.
- De verplichting voor de waterbeheerder om, voor daartoe aan te wijzen gevallen, een peilbesluit op te stellen. De Provinciale Staten stellen hiervoor bij verordening nadere regels op.
- Schade ten gevolge van (het wijzigen van) het peilbesluit, waterakkoord of vergunning. Indien de schade voortkomt uit een afweging voor het openbare belang, kan het genoemde gezag de minister vragen om de kosten te verhalen op het openbare lichaam dat staat voor dit openbare belang (art. 40 en 41).

De Waterwet verandert de kaders op onderdelen maar handhaaft de verplichting tot het vaststellen van peilbesluiten (art 5.2). Nieuw is dat hierbij wordt gesproken over oppervlaktewater- of grondwaterlichamen. In principe wordt de mogelijkheid geboden ook voor grondwater de peilen vast te stellen.

De Waterschapswet (2008)

De waterschapswet regelt de taken van het waterschap en de verordenende en andere bevoegdheden van de besturen.

- Waterschappen zijn openbare lichamen die de waterstaatkundige verzorging van een gebied ten doel hebben (art. 1 lid 1). De taken die daartoe zijn opgedragen betreffen de waterkering, de waterhuishouding en andere waterstaatsaangelegenheden (art. 1 lid 2).
- Het waterschap is bevoegd (art. 56 lid 1) voor de taken die zijn opgedragen vanuit het Reglement, de wet, AMVB of bij provinciale verordening (art. 56 lid 2).
- Het Algemeen Bestuur moet een inspraakverordening (art 77) opstellen voor onder andere besluiten inzake ‘de handhaving van de waterstanden’ (art. 79 lid 2b).
- Preventief toezicht door Gedeputeerde Staten onder andere voor wat bij reglement is bepaald, voor besluiten van het waterschapsbestuur die betrekking hebben op de regeling van de waterbeheersing en de aanleg van waterstaatswerken (art 148). Goedkeuring kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang (art 149). In artikel 151 wordt een en ander aangegeven ten aanzien van beroepsmogelijkheden en de ter inzage legging.

De provinciale goedkeuringsbevoegdheid voor peilbesluiten vervalt door de Waterwet.

Provinciale verordeningen

De Waterschapswet omschrijft de kaders ten aanzien van de taken en bevoegdheden van de waterschappen. Vervolgens is dit concreter uitgewerkt in de provinciale verordening Waterbeheer. In het kader van de inwerkingtreding van de Waterwet in 2009, zal er door de provincies ook een daar op aansluitende verordening worden opgesteld.

Provinciale Staten van zowel Noord- als Zuid-Holland heeft in 1998 de Verordening Waterbeheer Rijnland vastgesteld. Deze verordening gaat nog uit van een verdeling in het waterbeheer van voor de fusie uit 2005: een boezem- en waterkwaliteitsbeheerder en drie inliggende waterkwantiteitsbeheerders. De verordening gaat in op (de totstandkoming van) het Waterbeheerplan (WBP) en de peilbesluiten, op peilafwijkingen, (de registraties van) onttrekkingen uit en lozingen op het oppervlaktewater, het waterakkoord en diverse waterkwaliteitsaspecten zoals lozingen.

Beleidskaders vanuit Provincie

Het Rijk en de provincies maken het strategische waterbeleid. Voor peilbeheer is het provinciale waterhuishoudingplan het belangrijkste beleidskader. Voor Noord-Holland is dat het Waterplan uit 2006 en voor Zuid-Holland het Beleidsplan Groen, Water en Milieu (BGWM) eveneens uit 2006. Daarnaast heeft de provincie Zuid-Holland in 2008 het Beleidskader Peilbeheer Zuid-Holland opgesteld.

Daarnaast stelt de provincie andere beleidskaders vast die invloed kunnen hebben op het peilbeheer / de peilafweging: onder andere de provinciale streekplannen, cultuurhistorie en archeologie, ecologie en natuur. Deze kaders leggen weliswaar randvoorwaarden op bij de implementatie van peilbeheer maar stellen geen formele kaders.

Waterplan, provincie Noord-Holland, 2006

De provincie Noord-Holland heeft de hoofdlijnen van het provinciale waterbeleid nader uitgewerkt in het Provinciaal Waterplan Noord-Holland 2006-2010 “Bewust omgaan met water”. Het waterplan gaat in op de volgende thema’s: veiligheid, waterkwantiteit, waterkwaliteit en grond- en drinkwater. Voor de Nota Peilbeheer zijn vooral de thema’s waterkwantiteit en waterkwaliteit van belang.

In het plan zijn de volgende doelstellingen opgenomen:

- Hoofddoelstelling is dat het watersysteem kwantitatief in 2015 op orde is. Het watersysteem moet dan voldoen aan de gestelde normen om wateroverlast te voorkomen.
- Het waterplan is het toetsingskader bij onder andere de goedkeuring van de waterbeheerplannen en de peilbesluiten van de waterschappen. Het waterpeil moet de aanwezige belangen zo optimaal mogelijk faciliteren en een doelmatig waterbeheer tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten mogelijk maken.
- De peilbesluiten moeten in 2010 actueel zijn en afwijkingen van het peil dienen in een vergunning te zijn vastgelegd.
- Waar mogelijk en wenselijk voor het voorraadbeheer moet de waterbeheerder flexibel peilbeheer toepassen.
- Bij het opstellen van peilbesluiten moet de waterbeheerder het systeem van de ‘Gewenst Gronden Oppervlaktewater Regime’ (GGOR) gebruiken als hulpmiddel voor afstemming van het peilbeheer op de gebruiksfuncties.
- Voor de waterkwaliteit zullen in de planperiode voor alle wateren ecologische waterkwaliteitsdoelen worden vastgesteld. Bij het Provinciaal Waterplan is een kaart gevoegd waarop de functies van het oppervlaktewater zijn aangegeven.

Beleidsplan Groen, Water en Milieu, provincie Zuid-Holland, 2006

In het Beleidsplan Groen, Water en Milieu (BGWM) werkt de provincie in het “Waterdeel” het beleid uit de Vierde Nota Waterhuishouding en het Nationaal Bestuursakkoord Water uit.

In het plan zijn de volgende doelstellingen opgenomen:

- Een hoofddoelstelling van het provinciale waterbeleid is voldoende water van goede kwaliteit te hebben en houden voor alle grondgebruikfuncties en het voorkomen van wateroverlast.
- De provincie stelt functiekaart water op. Deze kaart verbindt functies aan oppervlaktewater en freatisch grondwater.
- Goed peilbeheer moet enerzijds het grondgebruik zo goed mogelijk faciliteren, en daarbij rekening houden met de soms tegenstrijdige eisen aan het waterbeheer. Anderzijds moet de waterbeheerder met het ook rekening houden met de bodemdaling, verzilting en versnippering van peilgebieden.

- Het provinciale beleid ten aanzien van peilbesluiten gaat uit van een integrale, evenwichtige en transparante afweging van alle de belangen. Het resultaat van die afweging is een Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR). De peilbesluiten maken deel uit van het proces om een GGOR op te stellen. De provincie Zuid-Holland heeft voor haar gebied een Optimaal Grond- en Oppervlaktewater regime (OGOR) opgesteld.

De kernpunten van het provinciale beleid voor peilbeheer zijn uitgewerkt in de Beleidskader Peilbeheer (2008).

Beleidskader Peilbeheer provincie Zuid-Holland 2008

Het Beleidskader Peilbeheer provincie Zuid-Holland (2008) vervangt de Nota Uitwerking Peilbeheer (NUP) uit 1998. De belangrijkste kaders zijn:

De doelen van het provinciale peilbeleid voor de lange termijn zijn:

- Het provinciaal beleid voor peilbeheer biedt het kader waarmee de waterschappen de belangen, die bij het peilbeheer zijn betrokken, evenwichtig en inzichtelijk kunnen afwegen.
- De provincie streeft naar een ruimtelijke ordening waaraan water als sturend principe en de lagenbenadering ten grondslag liggen.

De doelen voor de korte termijn zijn:

- De waterschappen beschikken voor het hele beheergebied over geldige peilbesluiten. Nieuwe peilbesluiten zijn gebaseerd op het huidige beleid.
- De waterschappen leggen in hun waterbeheerplan vast de wijze waarop zij in peilbesluitprocedures komen tot een belangenafweging.
- In de toelichting op het peilbesluit wordt aangegeven op welke wijze de belangenafweging tot stand is gekomen en waarom besloten is voor een bepaald oppervlaktewaterpeil en wijze van beheer.
- GGOR wordt toegepast bij de afweging van belangen die ten grondslag ligt aan de keuze voor het oppervlaktewaterpeil. Hiermee wordt bedoeld dat de te nemen stappen volgens de GGOR systematiek worden doorlopen, het Waterlood-instrumentarium mag daarbij worden gebruikt.
- Peilafwijkingen (waaronder onderbemalingen en hoogwatersloten) zijn niet mogelijk tenzij het individueel belang onevenredig geschaad wordt ten opzichte van het algemeen belang. De waterschappen leggen in hun waterbeheerplan vast onder welke omstandigheden vergunningverlening voor peilafwijkingen aan de orde kan zijn.
- De drooglegging in gebieden met veen in de ondergrond mag het peil slechts worden verlaagd met de mate van in het verleden opgetreden maaiveld daling. Tevens geldt de richtlijn dat de maximale gebiedsgemiddelde drooglegging (gerekend per peilvak) 60 cm bedraagt.

De provinciale goedkeuringsbevoegdheid zal vervallen als de nieuwe Waterwet van kracht wordt. Wel behoudt de provincie de mogelijkheid besluiten te vernietigen of via aanwijzing besluiten op te leggen indien het waterbeheer belang ernstig in het geding is.

Natuurgebieden

Voor een gebied waarvan een natuurgebied onderdeel uitmaakt, of voor een gebied dat in de beschermingszone van een natuurgebied ligt, geldt het volgende: Bij het opstellen van een peilbesluit wordt nagegaan op welke wijze verdroging kan worden tegengegaan met behulp van peilbeheer. Het peilbeheer in natuurgebieden wordt afgestemd op de natuurdoelen of instandhoudingdoelen. Ook bij peilbesluiten in en om een natuurgebied geldt dat de waterbeheerder alle belangen inzichtelijk maakt en afweegt. Daarbij moet rekening worden gehouden met het compensatiebeginsel, vastgelegd in de Nota Compensatiebeginsel Natuur en Landschap (provincie Zuid-Holland, 1997).

Functie volgt peil

Het concept 'functie volgt peil', is het meest kansrijk in grootschalige omvormingsprocessen zoals landinrichting. In deze omvormingsprocessen worden in een groot gebied de functies opnieuw gedefinieerd en vervolgens door de provincie vastgelegd in het streekplan. Bij het opstellen van een peilbesluit kan het waterschap de conclusie trekken dat bepaalde functies, in relatie tot het waterbeheer, niet of slecht verenigbaar zijn. Dit signaal wordt aan de provincie afgegeven. De provincie zal nagaan in hoeverre functieverandering of een andere oplossing (bijvoorbeeld doelaanpassing, flankerend beleid) tot de mogelijkheden behoort.

Ontwikkelingen (Waterwet, Verordening)

Waterwet

De nieuwe Waterwet vervangt acht bestaande wetten voor het waterbeheer. De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater. Door de Waterwet zijn waterschappen, gemeenten en provincies beter in staat wateroverlast, waterschaarste en watervervuiling tegen te gaan. Ook verbetert het de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. De wet voorziet in het toekennen van functies voor het gebruik van water zoals scheepvaart, drinkwatervoorziening, landbouw, industrie en recreatie. De functie stelt eisen aan de kwaliteit en de inrichting van het water. Deze eisen worden vertaald in concrete doelen zoals een beschermingsniveau tegen wateroverlast. De bestaande zorgplicht wordt daardoor tot op zekere hoogte gekwantificeerd.

Daarnaast levert de Waterwet een flinke bijdrage aan kabinetsdoelstellingen zoals vermindering van regels, vergunningstelsels en administratieve lasten. De huidige zes vergunningstelsels op het gebied van water komen samen in de nieuwe Waterwet. De burger en het bedrijfsleven kunnen bovendien gemakkelijker een vergunning aanvragen. Er komt namelijk één overheidsloket voor zowel de watervergunning als de omgevingsvergunning van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. De nieuwe waterwet ligt bij de Tweede Kamer ter behandeling. Naar verwachting treedt de wet in werking op eind 2009.

Verordening

Zuid-Holland en Noord-Holland werken aan een nieuwe verordening, die de bestaande Verordening Waterbeheer Rijnland moeten vervangen. De nieuwe verordening speelt in op de recente fusies tussen de waterbeheerders en de gewijzigde wetgeving. Voor waterkwantiteit is een normering opgenomen voor de inundatierisico's. Hierbij kan via het gebiedsproces dat de waterschappen trekken op basis van o.a. kosteneffectiviteit worden besloten tot afwijkende gebiedsnorm. De verordening stelt eisen aan onder andere het waterbeheerplan van de waterschappen en de peilbesluiten inclusief de totstandkoming van deze plannen. In het waterbeheerplan moet de waterbeheerder bijvoorbeeld opnemen hoe hij het onderhoud en beheer voert, hoe hij omgaat met GGOR, een meetplan opnemen. Daarnaast moet de waterbeheerder ten minste een maal per jaar aan de provincie rapporten over de voortgang.

De verordening geeft daarnaast ruimte en stelt eisen aan tijdelijke peilafwijkingen (bijvoorbeeld ten behoeve van werkzaamheden) en langdurigere peilafwijkingen (onderbemalingen en hoogwatervoorzieningen). De provincie stelt, volgens de verordening, inundatienormen per gebied vast en een leidraad voor de toetsing aan deze normen. De waterbeheerder voert dit uit en doet verslag van de voortgang hiervan.

Kaders Rijnland

WaterBeheerPlan

In het Waterbeheerplan 2006 – 2009 (WBP) en het nieuw op te stellen Waterbeheerplan (2010-2015) geeft Rijnland aan hoe het de hoofdlijnen van het provinciale waterbeleid verder uitwerkt voor het beheergebied. In het WBP stelt Rijnland drie strategische doelen: veiligheid tegen overstromingen, voldoende water en gezond water.

Onder het strategische doel 'voldoende water' valt ook de verantwoordelijkheid van Rijnland voor het opstellen van peilbesluiten. Met het peilbesluit en het peilbeheer zorgt Rijnland voor water in een

kwantiteit en kwaliteit die past bij de gebruiksfunctie, en daarmee bij de waterbehoefte, van het gebied. De verbetering van het peilbeheer heeft voor Rijnland de komende jaren prioriteit. Rijnland streeft naar een robuust systeem met een beperkt aantal inlaten en onderbemalingen die gereguleerd zijn, niet perse in eigen beheer. Hierbij gebruikt Rijnland de in 2006 vastgestelde Beleidsregel Peilafwijkingen. De integrale watersysteembenadering is voor Rijnland het vertrekpunt voor een transparante belangenafweging, waarin de specifieke belangen van onder meer agrarisch gebruik, natuur, landschap, cultuurhistorische waarde economie en maaiveld daling meespelen. Bij de afweging van het peil houdt Rijnland rekening met de regionale belangen en het provinciale waterbeleid. In het peilbesluit neemt Rijnland alle waterkwaliteitsaspecten nadrukkelijk mee. Tevens zet Rijnland in op peilregistratie en monitoring.

Beleidsregel peilafwijkingen

Een peilafwijking is een gebied, met een of meerdere onderling verbonden watergangen, met een door een particulier beheerd hoger of lager peil dan het vastgestelde peil. Een hoger peil noemen we een hoogwatervoorziening en een lager peil een onderbemaling. Het merendeel van de bestaande peilafwijkingen is niet gereguleerd. De opgave voor Rijnland is dan ook om alle ongereguleerde peilafwijkingen te reguleren.

Bij de toetsing van een peilafwijking maakt Rijnland onderscheid tussen bestaande en nieuwe afwijkingen. Voor bestaande peilafwijkingen staat in de beleidsregel een beslisboom. Volgens deze boom heeft een peilafwijking alleen bestaansrecht als deze of voldoet aan een van de criteria (maaiveldhoogtecriterium of landgebruikcriterium) of als er zwaarwegende belangen zijn (en geen zwaarwegende belangen die juist om de sanering van de peilafwijking vragen). Indien een peilafwijking bestaansrecht heeft, kan Rijnland deze in eigen beheer overnemen – eventueel meerdere peilafwijkingen samen – of via een vergunning regelen. Hiervoor zijn ook criteria opgenomen in de beleidsregel.

Rijnland gaat uiterst terughoudend om met aanvragen voor nieuwe peilafwijkingen. Rijnland staat een peilafwijking alleen toe als deze voldoet aan de voorwaarden.

Overige kaders

Europese Kaderrichtlijn Water

De Europese Unie heeft in 2000 de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld. De KRW stelt doelen voor een goede chemische en ecologische toestand van het oppervlakte- en grondwater in 2015 en hanteert daarbij een resultaatverplichting. De doelstellingen en maatregelen moeten worden vastgesteld via een proces waarbij de maatschappij wordt betrokken. Het voornaamste instrument om de doelstellingen te vast te leggen is het stroomgebiedbeheerplan, dat voor elk stroomgebied gemaakt moet worden. De kern van het stroomgebiedbeheerplan is eenvoudig: het watersysteem wordt beschreven, aangegeven wordt wat een goede toestand zou zijn (referentietoestand) en in hoeverre daaraan wordt voldaan en vervolgens worden maatregelen genomen om die goede toestand te bereiken. De KRW gaat niet in op de waterkwantiteit tenzij dit van belang is voor de ecologische toestand.

Nationaal Bestuursakkoord Water

De Commissie Waterbeheer 21e eeuw heeft naar aanleiding van de wateroverlast van de afgelopen jaren in 2000 advies uitgebracht over het waterbeheer voor de 21 eeuw (WB21). Klimaatverandering, voortgaande bodemdaling en zeespiegelstijging vergroten de problemen als we niet op een andere wijze wordt omgaan met de waterhuishoudkundige inrichting van Nederland. De maatregelen van de Commissie 21e eeuw zijn samengevat in een de zogenaamde “trits”: vasthouden, bergen, afvoeren. De Nederlandse overheden (rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) hebben in 2003 als uitwerking van WB21 het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) vastgesteld. In het NBW maken de partijen afspraken over het op orde brengen en houden van het watersysteem in Nederland in 2015. In het kader van de NBW zijn de risico's op wateroverlast met een eenduidige methodiek en werknormen getoetst en wordt in beeld gebracht wat nodig is om het systeem op orde te brengen op dit aspect.

Omdat de planning van de KRW en NBW veel gelijkenis vertoont en omdat naar verwachting veel maatregelen voor beide opgaven gelden, combineert Rijnland het bepalen van de doelen, maatregelen

en het uitvoeren daarvan. In gebiedsprocessen (watergebiedsplannen en stedelijke waterplannen) werkt Rijnland de opgaven en oplossingen nader uit. Tot de opgaven en maatregelen – per gebied – zijn bepaald, mag (een aanpassing van het) peilbeheer geen verslechtering van het systeem betekenen. Peilbeheer kan in bepaalde gevallen zelfs een belangrijke maatregel zijn voor het oplossen van de opgaven uit de KRW en/of NBW. Deze nota houdt daarom rekening met de laatste stand van zaken van de KRW en NBW.

Bijlage 2. Drooglegging en ontwatering

In de zone vanaf het maaiveld tot aan de grondwaterstand is bodemopbouw en de vochthuishouding bepalend voor de geschiktheid voor de functie c.q. grondgebruik. De mate van ontwatering in deze zone, (uitgedrukt in de ontwateringdiepte = de afstand van de grondwaterspiegel tot het maaiveld), bepaalt in grote mate de vochthuishouding. Het grondgebruik of de functie is in de meeste gevallen gerelateerd aan de bodemopbouw. De gewenste ontwatering is vervolgens weer daarop afgestemd door middel van de slootafstand, eventuele aanwezige drainage en het door de waterbeheerder in te stellen peil. Het hoogteverschil in maaiveldligging en peil in de watergang, de drooglegging, is daarbij een middel om een gewenste ontwatering tot stand te brengen is. Bij het peilbesluit is daarom de drooglegging en daaruit het in te stellen peil een belangrijke factor waarop het in te stellen peil wordt gebaseerd.

In de onderstaande figuren worden de begrippen ontwatering en drooglegging nader toegelicht. **Fout! Objecten kunnen niet worden gemaakt door veldcodes te bewerken.Fout! Objecten kunnen niet worden gemaakt door veldcodes te bewerken.Fout! Objecten kunnen niet worden gemaakt door veldcodes te bewerken.Fout! Objecten kunnen niet worden gemaakt door veldcodes te bewer-**

D = drooglegging
O = ontwateringdiepte
Gws(N) = grondwaterstand in een natte periode
Gws(D) = grondwaterstand in een droge periode

ken.

De te hanteren drooglegging is in de regel een richtwaarde die afhankelijk is van grondgebruik, bodemopbouw, gewenste vochthuishouding in relatie tot seizoensvariaties, bewerkbaarheid en of draagkracht van de grond. Deze richtwaarden zijn gebaseerd op een voor ontwatering normale gemiddelde meteorologische situatie. In de variabele Nederlandse klimatologische omstandigheden is er daarom regelmatig sprake van afwijking van deze normaal gemiddelde situatie, en zal er daarom altijd sprake zijn van een zekere variatie in grondwaterstand.

Bij bemalen drainage (drains wateren dan af op een put waar door middel van een pomp een gewenst peil kan worden ingesteld), is de vochthuishouding en grondwaterstand in een perceel vrijwel onafhankelijk van het slootpeil. De drooglegging is dan niet meer gerelateerd aan het tot stand brengen van een bepaalde ontwatering van het perceel.

In de onderstaande tabel zijn richtwaarden gegeven voor te hanteren droogleggingen. Bepalen van de daadwerkelijke drooglegging in een peilgebied is maatwerk en zal worden bepaald met behulp van de GGOR/Waternoodsystematiek.

Richtwaarden drooglegging bij grondsoort en grondgebruik/gewastype

richtwaarden drooglegging (m)				
grondgebruik	veen	klei	moerige gronden	Zand
grasland	≤ 0,60	0,80 - 0,95	0,85 – 0,90	0,85 – 0,90
akkerbouw	-	0,90 – 1,25	0,95 – 1,10	0,90 -1,05
glastuinbouw	0,55	0,85	-	0,55 – 0,80
boomteelt	0,45	0,85	-	-
bollenteelt	-	-	-	0,60– 0,80
agrarisch + natuur	≤ 0,55	-	-	-
natuur	≤ 0,55 afhankelijk van doeltype	afhankelijk van doeltype	afhankelijk van doeltype	afhankelijk van doeltype
stedelijk	1,20 ^{*)}	1,20 ^{*)}	1,20 ^{*)}	1,20 ^{*)}

*) richtwaarde voor nieuw aan te leggen stedelijke gebieden, ter voorkoming van wateroverlast.

Bijlage 3. Vormen van peilregimes

	Jaarrond peil
Omschrijving	• Vast peil gedurende het hele jaar (binnen beheermarges)
Voordelen	• Geen schommelingen die resulteren in andere omstandigheden voor berging, kwel of drainage-/infiltratiebasis voor grondwater
Nadelen / beperkingen	• Geen aansluiting bij natuurlijke omstandigheden (ecologie) • Beperkte facilitering landbouw en/of natuur
Toepasbaarheid	• Vooral in stedelijk gebied (voorkomen grondwaterover- en onderlast, wateroverlast) • Droogmakerijen waar peilverlaging tot ongewenste extra kwel leidt

	Zomer en winterpeil
Omschrijving	• Winter lager peil en zomer hoger peil • Peilovergang kan op vaste datum of in aangegeven periode
Voordelen	• Afgestemd op eisen vanuit landbouw met extra berging en ontwatering in winter en grondwateraanvulling in de zomer
Nadelen / beperkingen	• Tegen natuurlijk ecologische verloop • Vraagt juist extra water in zomer als watervraag het grootst is en aanvoer lastig • Ook bij maximaal moet berging op orde zijn terwijl minimaal peil niet mag leiden tot negatieve effecten (extra kwel, zetting, etc.)
Toepasbaarheid	• Traditioneel peil voor faciliteren landbouwgebieden • Marges tussen zomer en winterpeil sterk gebiedsspecifiek

	Flexibel peil
Omschrijving	• Peil laten fluctueren onder invloed van natuurlijke processen • In praktijk meestal tussen maximum (afmaalpeil) en minimum (inlaatpeil)
Voordelen	• Sluit aan bij natuurlijk verloop en ecologische processen (oevervegetatie, etc.) • Meer zelfvoorzienend watersysteem dus minder afmalen en inlaten van gebiedvreemd water
Nadelen / beperkingen	• Weinig sturing waardoor lage (grond-)waterstanden en inlaatbehoefte juist kunnen voorkomen in meest kritische periode (nazomer in veenweide) • Gevolgen voor faciliteren landbouwfuncties zijn nog onvoldoende in beeld (eventuele inkomstenreductie etc.) • Ook bij maximaal moet berging op orde zijn terwijl minimaal peil niet mag leiden tot negatieve effecten (extra kwel, ecologische situatie in watergangen, zetting, overschrijden veenweide drooglegging van 60 cm, etc.) • De peilfluctuatie (en daarmee variërend waterareaal) stellen eisen aan inrichting van het gebied (periodiek overstromingszones) en de watergangen. • Wellicht noodzaak toepassen samen met andere maatregelen (onderwaterdrainage, etc.)
Toepasbaarheid	• Natuurgebieden (meestal binnen relatief smalle marges) • Gevolgen voor faciliteren landbouw en andere functies (stedelijk) nog zeer beperkt in beeld

	Dynamisch peil
Omschrijving	<ul style="list-style-type: none"> •Peil laten fluctueren onder invloed van natuurlijke processen maar binnen gestuurde grenzen: peil en moment van inlaten en/of afmalen
Voordelen	<ul style="list-style-type: none"> •Biedt mogelijkheid om enige sturing te geven aan processen als: moment van grondwaterdaling (veenoxidatie), inlaat gebiedsvreemd water, aantrekken voedselrijk water uit veen, etc. •Sturing kan geschieden op basis eisen vanuit de functie bijvoorbeeld neerslag- of verdampingsoverschot of bewerkbaarheid grond
Nadelen / beperkingen	<ul style="list-style-type: none"> •Sturing kan veel ingrepen vergen en daardoor op gespannen voet staan met robuustheid en/of rechtzekerheid •Ook bij maximaal moet berging op orde zijn terwijl minimaal peil niet mag leiden tot negatieve effecten (extra kwel, zetting, etc.)
Toepasbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> •Weinig praktisch ervaring •Toepassingsmogelijkheden voor gebieden met functiecombinatie (landbouw met natuur of recreatiewaarde)

Bijlage 4. Richtinggevende voorwaarden voor tijdelijke peilen

In een peilbesluit kan overwogen worden onder voorwaarden tijdelijke peilen mogelijk te maken. Er wordt dan gedurende een bepaalde tijd een ander vooraf vastgesteld peil ingesteld. De redenen kunnen zijn:

- voorkomen van gewasschade door wateroverlast
- voorkomen van vorstschade
- bewerkbaarheid van grond

Voorwaarden voor het instellen van een tijdelijk peil zijn:

- De tijdelijke wijziging van het peil moet aantoonbaar substantieel bijdragen aan het voorkomen van schade en of inkomstenderving, anders dan het normale bedrijfsrisico dat gevolg kan zijn van de variabiliteit van weersomstandigheden.
- Andere belangen mogen niet geschaad worden door het tijdelijk peil.
- Er moet bij het peilbesluit een procedure opgesteld worden over hoe en wanneer overgaan wordt op het afwijkende peil. Deze procedure omvat de omschrijving van criteria op grond waarvan het tijdelijk peil wordt ingesteld en de wijze waarop het besluit wordt genomen.

Criteria in de procedure waarbij overgegaan kan worden op een tijdelijk peil zijn bijvoorbeeld:

- bepaalde weersverwachting; bijvoorbeeld een bepaalde aanhoudende vorstperiode
- belanghebbenden dienen daartoe een verzoek in
- besluitvorming door Rijnland, met daarbij de overwegingen en een bekendmaking

De in deze bijlage beschreven tijdelijke peil is niet de anticiperende peilverlaging zoals beschreven in par 6.4 en bijlage 7. Daar is de tijdelijke peilverlaging, binnen de grenzen van mogelijkheid en doelmatigheid, bedoeld om bij verwachte extreme neerslag tijdelijk extra berging in het peilgebied te creëren, om daarmee mogelijke schade zoveel mogelijk te voorkomen. Bovenstaande voorwaarden voor het instellen van tijdelijke peilverlaging gelden dan niet. Er zal wel in het peilbesluit een afweging gemaakt moeten worden met welke marge geanticipeerd kan worden en of deze doelmatig zal kunnen zijn.

Bijlage 5. Belangen bij afweging tot peilkeuze

Bij de afweging van belangen moeten de volgende zaken aan de orde komen:

- faciliteren van de functie(s) volgens het streekplan/bestemmingsplan;
Wanneer de structuurvisie onvoldoende duidelijkheid biedt wordt het grondgebruik gebaseerd op het bestemmingsplan of de LGN-5 kaart. Uit deze kaart zullen dan de volgende landgebruik categorieën worden gehaald.

grondgebruik
grasland
akkerbouw
glastuinbouw
boomteelt
bollenteelt
agrarisch + natuur
natuur
stedelijk

Bij het faciliteren van *nieuw* grondgebruik zal in de afweging worden betrokken in hoeverre dit bijdraagt aan de doelstellingen van Rijnland en het algemeen belang. Dit *kan* leiden tot het niet faciliteren van het grondgebruik. Indien het nieuwe grondgebruik wel gefaciliteerd wordt, en daarmee kosten zijn verbonden dan zal het kostenveroorzaking principe worden gehanteerd (meerkosten voor rekening initiatiefnemer)

- natuur: doelsoort en/of aanwezigheid van soorten en de wensen/eisen die deze soorten hebben voor het oppervlaktewaterpeil en het peilbeheer;
- archeologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarden en hun afhankelijkheid van het oppervlaktewaterpeil en het peilbeheer. Voor het behoud van archeologische waarden zijn de beleidsnota Archeologie (2006) en de handreiking Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de provincie Zuid-Holland richtinggevend. In deze nota's is aangegeven op welke wijze de waarden moeten worden beschermd.
- peilkeuze en schadegevoelige bebouwing;
- waterkwaliteit
- robuustheid van het watersysteem
- behoud van bodem (veenweide gebied)
- mogelijke effecten op belangen buiten het gebied.

Bij de belangenafweging staat naast faciliteren van de functie, het duurzaam beheer centraal. Methode die bij de afweging gehanteerd wordt is de Waterlood systematiek volgens GGOR. Bij een complexe belangenafwegingen moet een (maatschappelijke)-kosten-baten analyse overwogen worden.

Doelstelling van de toe te passen methodiek is dat de belangenafweging inzichtelijk en navolgbaar is. De afweging dient in de toelichting bij het peilbesluit te worden opgenomen.

Verder dient voldaan te worden aan wetgeving als Natuurbeschermingswet, aanwijzing van natuurgebied Natura 2000, en regelgeving uit KRW en NBW.

Bijlage 6. Normering en bemalingscapaciteit

Een watersysteem dient aan bepaalde eisen te voldoen wat betreft de inrichting. Met betrekking tot het kunnen verwerken van grote hoeveelheden water (wateroverlast) zijn daartoe normen gesteld. Met deze normen wordt de grondslag gelegd voor de benodigde bemalings- en bergingscapaciteit van het watersysteem. In het NBW zijn daarover vervolgens uitgangspunten geformuleerd. Deze komen er op neer dat de afvoercapaciteit (bemaling) niet onbegrensd kan zijn en dat de verwerking van tijdelijke grote hoeveelheden water met name door middel van vasthouden en berging moet worden gerealiseerd (de trits “vasthouden-bergen-malen”). Momenteel (medio 2008) hebben deze (NBW)normen nog geen officiële status, maar zullen per 2009 worden opgenomen in de Verordening. De normen zijn:

NBW normen wateroverlast	inundatie niet vaker dan	% areaal inundatie
weidegebied	1/10 jaar	max. 5%
akkerbouw	1/25 jaar	max. 1%
hoogwaardige land- en tuinbouw en glastuinbouw *)	1/50 jaar	max. 1%
stedelijk gebied	1/100 jaar	max. 0%
natuurgebied	geen norm	

*) heesterteelt en bollenteelt worden tot deze categorie gerekend

Ten aanzien van de bemalingscapaciteit heeft Rijnland een beleid opgesteld waarbij in lijn van eerdere WBP's en ook in lijn van de afspraken in het NBW (de beleidslijn “vasthouden-bergen-malen”) de bemalingscapaciteit is gelimiteerd. Dit beleid is vastgelegd in de nota Bemalingsbeleid (vast te stellen gelijk met de Nota Peilbeheer). De bemalingscapaciteit van polderwateren is in principe als volgt:

- 10 m³/min/100ha voor onbebouwd agrarisch gebied,
- 15 m³/min/100 ha voor bebouwd gebied en hoogwaardige teelten,
- 8 m³/min/100 ha voor de plassengebieden.
- Bij verandering van grondgebruik van onbebouwd agrarisch naar bebouwd of naar hoogwaardige teelt, blijft de capaciteit 10 m³/min/100ha.

Bijlage 7. Richtwaarden criteria voor inzet en prioritering van noodbemaling

Noodbemaling wordt *in principe* ingezet bij een optredende peiloverschrijding en een verwachte duur van de overschrijding, onder voorbehoud dat er geen sprake is van onevenredige benedenstroomse afwenteling. De criteria voor peiloverschrijding en verwachte tijdsduur is afhankelijk van het grondgebruik, jaargetijde (bijv. aanwezigheid van het gewas) en kenmerken van het peilgebied. Daarnaast geldt dat indien de inzetbare capaciteit beperkt is er prioriteiten gesteld moeten worden. De grootte van de verwachte schade door peiloverschrijding is bij prioritering daarbij een richtlijn. In het calamiteitenbestrijdingsplan (CBP) wordt nader omschreven hoe en wanneer noodbemaling zal worden ingezet.

Criteria voor inzet van noodbemaling zijn:

- Actuele peilstijging is zodanig groot en afwijkend van peil en naar verwachting langdurig dat daardoor de ontwatering van percelen substantieel wordt belemmerd.
- De belemmerde ontwatering zal leiden tot (gewas)schade en of structuurbederf.
- Peilstijging is zodanig dat er (lokaal) sprake is van inundatie (vanuit de watergang), die leidt tot schade.
- Er is geen sprake van onevenredige benedenstroomse afwenteling, bijvoorbeeld naar de boezem.
- Inzet van noodbemaling substantieel bijdraagt tot het versneld reduceren van de peiloverschrijding (in sommige situaties is het bijplaatsen van extra pompcapaciteit nauwelijks effectief omdat naar de locatie waar de noodpomp kan worden opgesteld onvoldoende water kan worden toegevoerd)

Richtwaarden voor peilstijging en tijdsduur waarbij noodbemaling wordt ingezet zijn:

- Peilstijging meer dan 3/4 van de drooglegging.
- Overschrijding of verwachte overschrijding peilstijging 3/4 van de drooglegging duurt langer dan 12 uur .

Indien onvoldoende noodcapaciteit beschikbaar is en of de inzet gelimiteerd is (bijvoorbeeld doordat slechts een bepaalde capaciteit richting boezem geloosd kan worden) dan geldt dat de grootte van de verwachte schade de prioriteit van inzet van de noodbemaling bepaalt. In de regel zal dan de volgende prioriteit gevolgd worden.

1. Bebouwd gebied en infrastructuur: *alleen indien sprake van werkelijk (dreigend) onderlopen of indien hoge peilen de infrastructuur onbruikbaar maakt*
2. glastuinbouw; *alleen als sprake van werkelijk (dreigend) onderlopen*
3. heesterteelt; voor pot en containerteelt *alleen als sprake van werkelijk (dreigend) onderlopen*
4. Bloembollen; *ontstaat al schade bij hoge waterpeilen voor er inundatie optreedt*
5. akkerbouw: *ontstaat al schade bij hoge waterpeilen voor er inundatie optreedt*
6. grasland en veenweide: *weinig gevoelig voor tijdelijke hoge waterpeilen*